

УДК: 81'373.7: 811.11

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.43>

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ ЕМОЦІЇ РАДОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, ТУРЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

PHRASEOLOGICAL UNITS FOR POSITIVE EMOTIONS OF JOY (ON THE MATERIAL OF UKRAINIAN, TURKISH, AND ENGLISH LANGUAGES)

Орехова Л.І.,

orcid.org/0000-0002-1952-5451

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової

Часнкова О.К.,

orcid.org/0000-0002-7639-0979

старший викладач кафедри мовної підготовки

Одеської державної академії будівництва та архітектури

У статті розглядаються найбільш частотні фразеологічні одиниці на позначення позитивної емоції радості, наводяться їх семантичні підгрупи в англійській, турецькій та українській мовах. Через емоції ми реагуємо на події, слова та обставини. Ми всі відчуваємо почуття та емоції різною мірою та віддзеркалюємо те, що живе у свідомості. Людством нагромаджено величезний емоційний досвід. У всі часи люди відчували, відчувають і будуть відчувати одні й самі почуття: радість, горе, любов, сум, ненависть, здивування, страждання, страх, смуток, заздрість, співчуття, презирство, задоволення, повагу, цікавість, захоплення. У цій роботі ми розглянемо, як відрізняється вираження позитивної емоції «радість» в англійській, турецькій та українській культурах, їхню національно-культурну специфіку. Мета дослідження – виявлення подібності та відмінності щодо вираження емоції «радість» в англійській, турецькій та українській лінгвокультурах. Об'єктом розвідки було поняття «радість», що зафіксовано у прислів'ях української, турецької та англійської мов. Предметом дослідження цієї роботи є ідіоми та фразеологізми, що використовуються для вираження емоційного підтексту радості в кожній зі вказаних мов. Виявляється, що зазначені фразеологізми найчастіше пов'язані з легкістю рухів, діями, що спрямовані вгору чи небо, деякими соматичними реакціями, танцями, грою інструментів чи святковим настроєм та інших. У порівнюваних мовах можна спостерігати схожість у тому, що лексеми з запереченнями допустимо застосовувати висловлювання протилежних радості почуттів. Слов'яни розуміють «радість» як дещо максимально бажане, стихійне, надіслане згори, мають завищеними очікуваннями та страхами щодо наслідків щастя та його короткої тривалості. В англійській фразеології найбільша кількість фразеологічних одиниць за кількісним та семантичним складом. Опис позитивної емоції «joy» вибудовується за допомогою усвідомлення єдності світу зовнішнього та внутрішнього, де щастя не самоціль, а як одна з приємних складових життя.

Ключові слова: радість, фразеологічні одиниці, семантична група, українська мова, англійська мова, турецька мова, зіставлення.

The study deals with the most phraseological units for positive emotions of joy and their main semantic groups. Through emotions, we react to events, words and circumstances. We all experience feelings and emotions in different ways and reflect what lives in our mind. Humanity has accumulated a huge emotional experience. At all times, people felt, feel and will feel the same feelings: joy, grief, love, sadness, hatred, surprise, suffering, fear, sadness, envy, compassion, contempt, pleasure, respect, curiosity, admiration. In this work, we will consider how the expression of the positive emotion "joy" differs in English, Turkish, and Ukrainian cultures, their national and cultural specificity. The purpose of the research

is to identify similarities and differences regarding the expression of the emotion "joy" in English, Turkish, and Ukrainian linguistic cultures. The object of investigation was the concept of "joy", which is recorded in proverbs of the Ukrainian, Turkish and English languages. The subject of research of this work is idioms and phraseological units used to express the emotional subtext of joy in each of the indicated languages. It is shown that above mentioned phraseological units are connected with the easiness of movements, the movements directed up or to the sky, some somatic reactions, dancing and playing a musical instrument or festive mood, etc. Similarities can be observed in the compared languages in that it is permissible to use lexemes with objections to express feelings opposite to joy. Slavs understand "joy" as something maximally desired, spontaneous, sent from above; they have inflated expectations and fears about the consequences of happiness and its short duration. English phraseology has the largest number of phraseological units in quantitative and semantic composition. The description of the positive emotion "joy" is built using the awareness of the unity of the external and internal world, where happiness is not an end in itself, but one of the pleasant components of life.

Key words: joy, phraseological units, semantic group, the Ukrainian language, the English language, the Turkish language, comparison.

Постановка проблеми. Ставлення людини до навколишнього світу може проявлятися в діях людини, а також у вигляді емоційних переживань. Через емоції ми реагуємо на події, слова та обставини. Ми всі відчуваємо почуття та емоції різною мірою, висловлюємо різними способами та відзеркалюємо те, що живе у свідомості. Людина здатна відчувати позитивні та негативні емоційні переживання, висловлювати їх та помічати в інших людей. Універсальність механізму вираження емоцій у людей залишається предметом однієї з найдовших суперечок ще з часів Чарльза Дарвіна, який присвятив цьому питанню свою роботу «Вираження емоцій у людини та тварин». Нерідко виникають труднощі при необхідності описати власні почуття і для цього нам потрібні засоби вираження емоцій, а саме мова. Таким чином, емоції можуть бути виражені за допомогою різних лінгвістичних, фонетичних, лексичних, граматичних, синтаксичних засобів.

Емоція – це переживання чи стан, викликане зовнішнім чи внутрішнім досвідом, сприйняттям індивідуума, що є єдиним цілим з ним.

Емоції можуть бути виражені за допомогою вербального та невербального способу (тобто за допомогою сміху, сліз, рум'янцю, посмішки або виразу обличчя, опису емоції). Іншими словами, існує як мінімум дві семіотичні системи емоцій – body language (мова тіла) та verbal language (усне мовлення). Зокрема, фізіологічна семіотична система перевершує вербальну за надійністю, прямою, ступенем сили та щирістю висловлювання, а також за адекватністю декодування одержувачем. Кожну емоцію можуть супроводжувати рухи мимічних м'язів обличчя та інші її виражальні рухи. За тим, як змінюється хода, поза, швидкість мови, голос, жест, міміка, інтонація, колір шкіри, можна уявити емоційний стан людини. Людством нагромаджено величезний емоційний досвід. У всі часи люди відчували, відчувають і будуть відчувати одні й самі почуття: радість, горе, любов, сум, ненависть, здивування, страждання, страх, смуток, заздрість, співчуття, презирство, задо-

волення, повагу, цікавість, захоплення. У цьому випадку психологи говорять про універсальність емоцій, сам список яких відбиває загальнолюдський досвід осмислення психічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природу, вияв і вплив емоцій на людину, особливості їхньої вербалізації досліджують, крім психологів, такі лінгвісти як Н.П. Башкірова, Н.М. Бобер, Є.О. Вітюк, Г.Г. Величко, І.А. Воробйова, А. Грималюк, І.П. Жох, В.Г. Жила, А. Загнітко, Д.Є. Ігнатенко, Р.О. Каракевич, Т. Князь, Л. Колеснік, І. Кость, Ю.Г. Костюк, З.І. Комарова, Г. Кузенко, К.С. Кулікова, О.В. Левко, О.П. Миронова, У.В. Науменко, Н. Негрич, М.А. Охріменко, С.А. Пилипчук, Л.О. Потенко, О. Рябошапка, А.О. Сідлецька, В. Станкевич-Іванова, О.П. Толстова, О.В. Трофімова, А.О. Тетеріна, О. Тихонова, О.В. Шум.

Авторка Д.Є. Ігнатенко присвятила статтю семантичному аналізу фразеологізмів, що позначають інтенсивний вияв позитивних емоцій в англійській, німецькій, українській мовах. Встановлено, що у фразеологізмах мов, які зіставляються, найчастіше виявляються емоції радості, захоплення. Для встановлення універсальних і специфічних образних складових у фразеологізмах англійської, німецької, української мов використовуються метафоричні моделі, які дають змогу експлікувати внутрішню форму фразеологізму [1].

На думку О.П. Соловйової, позитивна емоція радості в англійській мові виражається в авторському мовленні шляхом опису жестів, рухів, інтонаційних моделей та почуттів персонажів, із залученням широкого діапазону лексичних, синтаксичних, стилістичних мовних засобів. Позначення радості можуть посідати ініціальну; медіальну; фінальну позицію у структурі персонажного мовлення. В ініціальній позиції опис емоції передусе вербальній частині висловлення, створюючи емоційну основу для вербальної частини повідомлення; у медіальній позиції невербальні засоби супроводжують й уточнюють зміст вербального повідомлення; у фіналь-

ній позиції невербальні засоби завершують вербальне повідомлення, дублюючи його. Спочатку емоції асоціюються з усним сприйняттям, і тому істинне відображення емоційності в письмовій мові представляється важко здійснюваним. Емоцію радості передають прикметники – *to be pleased, glad, lucky, happy, delighted* та дієслова: *to laugh, to smile, to giggle, to chuckle* [2].

У цій роботі ми розглянемо, як відрізняється вираження позитивної емоції «радість» в англійській, турецькій та українській культурах, тобто їхню національно-культурну специфіку.

Мета дослідження – виявлення подібності та відмінності щодо вираження емоції «радість» в англійській, турецькій та українській лінгвокультурах. Об'єктом розвідки було поняття «радість», що зафіксовано у прислів'ях української, турецької та англійської мов. *Предметом* дослідження цієї роботи є ідіоми та фразеологізми, що використовуються для вираження емоційного підтексту радості в кожній зі вказаних мов. Фактичний матеріал склала вибірка фразеологічних одиниць про радість в українській, турецькій та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи етимологію слова «радість» в українській мові, виявили розгалужену систему етимологічних зв'язків. Походження цього слова сягає своїми коренями праслов'янського гадъ «радісний, радий» і споріднене з давньоанглійським словом *gōt* з тим же значенням, *gōtu* «радість» та індоєвропейським *gēd-* «підбадьорювати; радий».

Окрім того, слово радість перебуває в етимологічному зв'язку зі словом рада «радник», яке увійшло в українську мову через давньопольську або давньочеську мови зі середньовісньонімецької та споріднене з давньоанглійським *gæd* «порада, допомога, користь», старослов'янським радити «турбуватися», давньоіндійським *rādhyati*, *rādhnōti* «налагоджує, удається, справляється», *rādhyate* «удається», *rādhyati* «робить» [3, с. 11-12].

За своїм походженням слово «joy» прийшло з середньоанглійської мови від англо-французького *joie*, від латинського *gaudia*, множина від *gaudium*, від дієслова *gaudēre* «радіти»; ймовірно споріднене з грецьким дієсловом *gēthein* з тим же значенням «радіти» [4].

На нашу думку, емоція радості одна з найбільш глибоких й ключових позитивних емоцій, може бути спричинена з будь-яким позитивним моментом у житті та пов'язана з симпатією, любов'ю, здивуванням, захопленням, задоволенням, насолодою. За знаком емоційні переживання можна розділити на: позитивні, негативні, амбівалентні.

Щодо позитивних емоційних переживань, то їх існує багато різноманітних класифікацій та моделей. Основна функція базової позитивної емоції радості – підтримка людини до позитивної події, відношення та участь у ній.

Аналіз ФО емоції радості дозволив виявити такі семантичні моделі:

1) відчуття легкості під час руху, перебування на небесах, в раю: *Bastığı yeri bilmemek* – не відчувати під собою ніг від радості; *Göklere çıkmak* – розкошувати, бути в захваті, бути на сьомому небі (букв.: підніматися до небес); *Sevinçten uçmak* – парити від радості (букв.: літати од радості); *Havalara uçmak* – бути на сьомому небі (букв.: літати у повітрі).

В англійців рух пов'язаний з недосяжним небом та його частинами (*a cloud, the heaven, the moon, the air, the top of the world*): *to be/sit on a cloud* – знаходитись/ сидіти на хмарі; *float on a cloud/on clouds/on the clouds* – відчувати себе дуже щасливим; *on cloud seven/nine; on Cloud Nine; in the seventh heaven* – на сьомому небі від щастя; *be/jump over the moon* – букв. бути/ стрибати на місяці); *tread / walk on / upon air* – тріумфувати, радіти; *be/sit on top of the world* – (букв.: бути на вершині світу) – перебувати на піку блаженства; *jump for joy* – стрибати від радощів. В українців: *на сьомому небі (бути, перебувати і т. ін.); відчувати (ночувати) себе на небі;*

2) затьмарення розуму, втрата самоконтролю, підвищена збудливість: *Başı havalanmak* – втратити голову, бути без пам'яті (від кохання, щастя); *İçî içine sığtmak* – бути невзможі стримати свою радість (букв.: душа в душі не вміщується);

jump for joy – стрибати від радощів; *be all over oneself* – знаходитись не в собі від радощів; *one's cup is full* – відчувати безмірне щастя; *delirious with delight* – марити від задоволення; *ready to leap out of one's skin* – готовий вилазити зі шкіри; *не чути землі (ніг) під собою; з'їхати з глузду з радощів; радіти аж душа вистрибує;*

3) образ щастя через образ долі, астрологічні, релігійні, грошові уявлення: *Kadir gecesi doğmuş* – букв. мати народила його в ніч Могутності й Приречення (27-а ніч Рамадану, коли Мухаммеду був дарований Коран), народжений у сорочці, народжений під щасливою зіркою; в англійській мові оригінальними є фразеологізми сміху, що мають біблійне джерело: *the cracking of thorns under a pot* – дурний сміх; *laugh like little Audrey* – сміятися як малишка Одрі; *grin like a Cheshire cat* – букв.: посміхатись як Чеширський кіт;

be born under a lucky star – народитися під щасливою зіркою; *be born with a silver spoon in one's mouth* – букв. родитися з срібною ложкою в роті; *fall into smb's lap* – дістатися на долю (букв. впасти на чийсь коліна);

жити як в раю; відчувати себе Богом; [5].

4) реакція (фізична, мовленнєва) виражена часто поведінковою реакцією: *Ağzı kulaklarına varmak/Ağzı kulaklarında olmak* – бути не при собі від радості, рот до вух (букв.: рот знаходиться у вухах); *Gözlerinin içi gülmek* – світитися радістю (букв.: внутрішня частина очей сміється) – про очі; *Eline güneş girmek* – бути щасливим, посміхнутися – про щастя; *Gülmekten yerlere serilmek (yatmak)* – реготати (сміятися) досхочу, заходитися від сміху; *Ayağına sıcak su dökmek* – зустрічати з радістю (дорогого гостя, друга); *Gözümün bebeği* – світло очей моїх! радість моя!;

die with laughter – помирати від сміху (букв. зашекотати до смерті); *grin from ear to ear* – посміхатися на всі 32 зуби, посмішка до вух; *flash a smile* – бросити посмішку; *to hold one's sides* – надірвати живіт від сміху (букв. хвататися за боки); *burst/rupture a gut* – рвати кишки від сміху; *burst out laughing* – лопнути від сміху, заразитися сміхом, безупинно сміятися від радості; *be bright-eyed and bushy tailed* – бути повним енергії та сили (букв.: бути з якими очима та пухнастим хвостом);

душа (серце) радіє (співає); лопнути від сміху;

5) внутрішні переживання, що виражаються приємними відчуттями, жестикуляція: *Gönlü hoş olmak* – букв. душі приємно; бути (залишитися) задоволеним, зрадіти; *Başı hoş olmak* – добре себе почувати, жити в задоволення; *Yüreği ferahlamak/serinlemek* – букв. серце похолло; заспокоїтись, відлягло від серця; повеселіти; *Eli koynunda* – букв. руки зібрані в лікті; безтурботний, задоволений своїм станом; *Külâhını (fesini) havaya atmak* – букв. кидати вгору шапку (від радості);

full of the joys of spring – світитись від щастя; *lost in admiration* – у повному захопленні; *be in a fat city* – бути в прекрасному настрої; *blow your mind* – приходити у захоплення; *(be) in (of) good heart* – бути в хорошому настрої (букв.: бути в хорошому серці); *warm the cockles of one's heart* – радіти, зігрівати серце (букв.: зігрівати молюски серця);

як (мов, наче, ніби і т. ін.) на світ народитися; зігрівати душу;

6) свято, веселоці, танці, використання музикальних інструментів: *Başına teller takınmak* – букв. вплітати в коси золоті нитки;

очманіти від радості, дуже радіти; *Bayram etmek* – букв. святкувати; зрадіти; *Düdüğü çalmak* – радіти (досл.: грати на дудці); *Etekleri zil çalmak* – радості повні штани; пригати до стелі від радості (букв.: у когось спідниці у дзвіночки дзвонять); *Zil takıp oynamak* – радіти, відчувати щастя (букв.: танцювати, начепивши дзвіночки);

співати від щастя, аж танцю; бігати по стінам від радощі; з'їсти райське яблучко;

7) кольори, що характеризують стан щастя, задоволення: *Tozrembe görmek (dünyayı)* – дивитися на світ в рожевому світлі/ через рожеві окуляри – *see (look) through rose-coloured glasses*; *red-letter day* – червоний день, свято; *a bed of roses* – безтурботне життя (букв.: ліжко з роз); *the white hen's chock* – щасливчик (букв.: курча білої курки); *blue bird (of happiness)* – синя птиця, що символізує радість, успіх;

в очах замигтіли (замиготіли) [білі (веселі, грайливі і т. ін.)] метелики;

8) приємні смакові відчуття і смачна їжа: *Pirzola yemek* – арго букв. їсти м'ясо грудинки; сміятися, щиритись; *Bey devesi (danası) gibi yan gelip geviş getirmek* – букв. як верблюд (корова) жувати жуйку; безтурботно жити;

a time of milk and honey – щасливий час (букв.: час молока та меду); *be meat and drink to smb.* – доставляти задоволення, бути необхідним як повітря (бути м'ясом і напоєм для когось); *be full of beans* – бути щасливим (букв.: бути повним гороху);

пити радість; кататися як кіт у молоці. кататися як у меду; бджоли раді цвіту, люди – літу; бджоли раді цвіту, люди – меду.

9) розкіш, багатство як щастя: *Mal bulmuş Mağribi gibi* – букв. як житель Магрибу, що знайшов багатство; бути не в собі від радості, відчувати неймовірне задоволення;

feel like a million dollars – прекрасно себе почувати (букв.: почувати себе на мільйон доларів); *push the boat out* – витратити багато грошей для влаштування веселощів (букв.: випускати човен); *live like a king* – жити як король, у розкоші. Англійці часто асоціюють себе з тваринним світом також у вираженні почуттів та радості: *be merry as a cricket* – бути веселим як цвіркун; *happy as a lark / a clam* – щасливий як жайворонок / слон; *happy as a flea in a doghouse* – задоволений становищем (букв.: щасливий як блоха в собачій будці). Бажати успіху – одна зі звичок (*for luck; wish smb. all the luck in the world; wish smb. joy (in smth); break a leg*).

Українці передають це так: *бідний до всіх рідний, а багатий нікому не радий; жити як пан; чим багаті, тим і раді.*

Кількість паремій з опорними словами радість, радий, рад та їхніми дериватами в українській лінгвокультурі вражає. Діалектичний погляд на життя українців виявився в пареміях з контрастуванням радість – горе, радість – клопоти, турботи; радість – смуток, радість – печаль, радість – журба. Таких паремій нараховується близько 20, наприклад: «Радість сієш, горе жнеш», «Година горя довша, як рік радощів», «Кому радість, а кому й горе», «Радість красить, а печаль палить». Також знаходимо паремію про працю, яка асоціюється з радістю, а безділля – зі смутком: «З праці радість, з безділля смуток» [6, с. 280]. Прислів'я та приказки про вік людини сповнені філософських роздумів про смисл життя, його швидкоплинність і сутність: «Радіє, що на світі живе», «Старість – не велика радість», «Старість – не радість, а смерть – не весілля», «Молодість буйність, а старість не радість» [7, с. 132]. Слід відзначити значну кількість паремій зі словами рад, радий (понад 20 одиниць), наприклад: «Бджоли раді цвіту, люди раді меду», «І цап своєму хвостові рад», «Чим хата багата, тим і рада». Менша кількість прислів'їв та приказок виявлено зі словами не рад, не радий (близько 10 одиниць), для прикладу, «Пес псові брат, та й сам тому не рад», «Стоячій воді і риба не рада». Паремії з дієсловами радується, не радується налічують порядку 10 одиниць, наприклад: «Найшов – не радується, а загубиш – не плач», «Не радується чужому лихові», «Обітницям не радується». Загальновідома приказка з прикметником раденький: «Раденький, що дурненький». Окрім прислів'їв та приказок, М. Пазяк наводить також народні прикмети: «Коли на Юрія дощ і грім, буде радість людям всім», «На осіці бруньки великі – урожай ячменю радуватиме» [8]. В українській мові антонімічні пари вказують на людяність та віддзеркалюють моральні якості внутрішнього світу особистості. (*Поділена радість подвійна, а поділене горе вдвічі менше. Учневі - удача, учителеві радість. Рад би до дітей небо прихилити та зорями вкрити!*) та замислитись над тим, що радість недовговічна і не завжди дається розумній та трудолюбивій людині (*Він би й рад косити, та нікому косу носити. Дурний і хату спалить, так вогневі рад. За морем радість, та чужа, а в нас і горе, та своє. Кожний сват собі рад. Лиха та радість, по котрій смуток настає. Обіцянка - цяцянка, а дурневі радість. Праця - це сила й радість людини-творця. Хто рад обіцяти, той не має охоти дати.*) Також можна знайти патріотичні фразеологізми про любов до України як *На чужій сторонці радий своїй воронці*.

Паралельно розташовані ФО, що позначають і виражають зловтіху. В цьому випадку радість виступає не позитивною, а негативною емоцією: *Buyuk altından gülmek* – букв. сміятися з-під вус; *nasılmak*, *visılmak*; *Sakalına gülmek (birinin)* – сміятися в обличчя, відкрито сміятися з когось. ФО підгрупи радість, як і інші підгрупи виявляють дифузність. Вони позначають і виражають не лише радість, а й розгубленість, хвилювання, гнів: *Aklı başından gitmek* – букв. розум вийшов з голови; *rozgubilmek*, *ne znanı*, *ne yapmak* (від радості, страху), *Çalmadan oynamak* – букв. танцювати без музики; *buğulu* в хорошому гуморі, *buğulu* в гарному (веселому) настрої (без 40 відомої причини), *İçi içine sığmamak* – букв. душа в душі не поміщається; не знаходити собі місця (від радості, хвилювання і т.д.).

Висновки. В результаті проведеного нами дослідження на матеріалі англійської, турецької та української мов ми відзначили важливі аспекти концептуалізації позитивної емоції «радість», що зазначені у спільних фразеологічних одиницях як ставлення до ідеї світла (очі світяться радістю; радість висвітлила обличчя), з легкістю рухів, діями, спрямованими вгору чи небо, деякими соматичними реакціями, танцями, грою інструменті чи святковим настроєм. Слов'яни розуміють «радість» як дещо максимально бажане, стихійне, надіслане згори, мають завищеними очікуваннями та страхами щодо наслідків щастя та його короткої тривалості. Англійці значно прагматичні та раціональніші. Найбільше значення структурі концепту «joy» потрапляє на образні ознаки, пов'язані з оціночними компонентами концепту. Опис позитивної емоції «joy» вибудовується за допомогою усвідомлення єдності світу зовнішнього та внутрішнього через виявлення його подібності за деякими параметрами з матеріальними об'єктами. Радість полягає для них у простих, найчастіше матеріальних речах, про людину, що знайшла своє місце в житті, у якій є все – багатство, становище у суспільстві, свобода, розкішне життя. Тому в англійській фразеології найбільша кількість фразеологічних одиниць за кількісним та семантичним складом. Вони розглядають щастя не як самоціль, а як одну з приємних складових життя. Виявляють схильність добиватися цілі самостійно й не сподіватися на удачу. Таким чином, вони стають творцями свого щастя.

Однак у сучасному світі останнім часом відбулось багато змін. Що не могло не вплинути на світогляд, який наближається до західної культури. Молоді люди найбільш цілеспрямовані, оптимістичні, знають, чого саме вони хочуть і як це отримати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ігнатенко Д.Є. Інтенсивність вияву позитивних емоцій у фразеологізмах англійської, німецької, російської та української мов. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*: зб. наук. праць / М. Г. Сенів (голов. ред.). Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Випуск 33–34. С. 35–48.
2. Соловійова Л. Ф. Категорія оцінки у сучасній лінгвістиці. *Сучасні лінгвістичні студії* : [навчальний посібник]. Житомир : Видавництво Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2015. С. 30–60.
3. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Т. 5. Київ : Наукова думка, 2006. 705 с.
4. "Etymology Online Dictionary". Режим доступу: etymonline.com.
5. Хабибуллина А. Э. Фразеологические единицы, выражающие состояние человека, в русском, английском и татарском языках. <https://cheloveknauka.com/frazeologicheskie-edinitsy-vyrazhayusche-sostoyanie-cheloveka-v-russkom-angliyskom-i-tatarsko>
6. Пазяк М. М. Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини. Київ : Наук. думка, 1989. 480 с.
7. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: Проблеми пареміології та пареміографії : Монографія. Київ : Наукова думка, 1984. 202 с.
8. Ольхович-Новосадюк М. М. Концептосфера «радість» в українській та англійській лінгвокультурах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Вип. 1(69), ч. 2, 2018. С. 70–72.